

*Демидчик І.М.,
студент,*

Національний університет «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНА ВВІЧЛИВІСТЬ ЯК ДОПОМІЖНЕ ДЖЕРЕЛО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Визначення питань щодо джерел певної галузі права й міжнародного права, зокрема, займає чи не одне із найважливіших місць у теорії та практиці міжнародного права. Щодо поняття «джерела міжнародного права» можуть існувати різноманітна кількість поглядів та думок. Його розглядають як певні необхідні відомості про право; як існуючі в об'єктивній дійсності обставини, безпосередньо пов'язані з правом тощо. Проте, зазвичай під джерелом міжнародного права розуміють саме форми, за допомогою яких виражається і закріплюється якесь правило (або комплекс правил) поведінки суб'єктів міжнародного права.

Категорією джерел міжнародного права займалося багато відомих правників, таких як П.І. Лукін, А. Н. Стоянов, В. П. Даневський, В. М. Репецький, Н. Г. Александров, А. А. Рубанов та інші.

Розглядаючи дане питання, також, слід зазначити, що не існує документа, який би включав у себе весь вичерпний перелік джерел міжнародного права. Одним із найголовніших документів, що

містить такий перелік є Статут Організації Об'єднаних Націй від 26 червня 1945 року. Стаття 38 Статуту джерелами міжнародного права називає:

- міжнародні конвенції, як загальні, так і спеціальні (тобто договори);
- міжнародні звичаї як доказ загальної практики, що визнана як правова норма;
- загальні принципи права, визнані цивілізованими націями;
- судові рішення і доктрини найбільш кваліфікованих фахівців із публічного права різних націй — як допоміжний засіб для визначення правових норм.

Згідно класифікації, поданою Статутом ООН, можна визначити такі види джерел: основні та допоміжні. Відповідно, до основних джерел належатиме саме міжнародні договори і міжнародні звичаї. Тому, до допоміжних джерел варто віднести правотворчі рішення міжнародних організацій (переважно носять рекомендаційний характер та не є обов'язковими для виконання їхніми членами), судові рішення (рішення Міжнародного Суду ООН, інших міжнародних чи регіональних судів: Міжнародного кримінального суду, Європейського суду з прав людини); доктрини «найбільш кваліфікованих фахівців із публічного права різних націй (правові думки вчених Броунлі, Гугенхейма, Оппенгейма, Руссо, Хайда, Р. Мюллерсона, І. Лукашука, В. Корецького, Г. Тункіна). Окрім того, до допоміжних джерел певною мірою, можна віднести і міжнародну ввічливість.

Міжнародна ввічливість (лат. – *comitas gentium*) визначається як сукупність правил поведінки, етикету, взаємоповаги суб'єктів один до одного, які беруть участь у міжнародному спілкуванні, співробітництві (право дипломатичного агента не сплачувати митних зборів, звільнення від огляду власного багажу, надання правової допомоги при відсутності відповідних договорів, інформації про міжнародно-правові акції зацікавленим державам). Норми ввічливості не мають юридичної сили, вони визнаються як поведінкові правила коректності, стриманості, поваги, співробітництва, допомоги. Незважаючи на те, що вони хоч і не мають юридичної сили, але їхня роль у міжнародному праві не зменшуються. Так, нерідко держави вимагають дотримання і застосування норм міжнародної ввічливості.

Поняття «міжнародна ввічливість» багатопланове і в дипломатичному протоколі включає: міжнародний етикет державного

прапора — головного символу держави, етикет державного герба і гімну, реагування членів міжнародного співтовариства на обрання глави держави, протокольні заходи у зв'язку з офіційним трауром у країні, пов'язаним зі смертю глави держави чи глави уряду, реагування на терористичні акти, стихійні лиха, катастрофи тощо.

Важливо підкреслити, що правові норми міжнародного права та норми ввічливості тісно між собою переплітаються, хоча перевага, звичайно ж, надається правовим нормам. Безпосередньо при створенні та реалізації норм права враховуються й беруться до уваги також норми ввічливості.

Питання міжнародної ввічливості, її значення, а, інколи, і надання їй юридичної обов'язковості поставали у практиці міжнародних відносин. Верховний суд США передбачає, що ввічливість не є повністю обов'язковою, проте її теж не можна виключати із використання та уваги, окрім тих випадків, коли це не буде суперечити особистим інтересам держави. Про це свідчить той факт, що у разі невиконання або ж ігнорування певних вимог належного поведіння суб'єктів між собою, можлива навіть реакція у формі протесту чи реторсії (заходи примусового впливу у відповідь на недружні дії іншої держави). Визначальною особливістю вважається і взаємозв'язок її не тільки з нормами права, а й з мораллю, політичними правилами поведіння.

Характеристикою ввічливості в міжнародному праві саме як допоміжного джерела обумовлюється тим, що вона є близькою до звичаю, але не є таким і недотримання має наслідком засудження дій того чи іншого суб'єкта. Разом з тим, невиконання таких вимог не може слугувати підставою для притягнення до міжнародно — правової відповідальності (в результаті такого підходу, вона характеризується як вияв норми моралі).

Отже, навіть не маючи, юридичної сили в силу свого існування та багаторазового застосування міжнародна ввічливість є одним із допоміжних джерел міжнародного права.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Статут ООН від 26 червня 1945р. № 995-010 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010;
2. Баймуратов М. О.: Міжнародне право. – Х. «Одіссей», 2001, 672 с.;
3. Олена Ківець. Джерело міжнародного права як природно-правова категорія //Публічне право. – 2011. – № 1. – С.76– 81.
4. Репецкий В. М. Міжнародне публічне право: Підручник. К.: Знання, 2011, 437с.